

वामदेवो गौतमः। सविता। जगती, ६ त्रिष्टुप्

अभूद्देवः सविता वन्द्यो नु न इदानीमहं उपवाच्यो नृभिः।

वि यो रत्ना भजति मानवेभ्यः श्रेष्ठं नो अत्र द्रविणं यथा दधत् ॥ ४.०५४.०१

देवः- द्योतकः। सविता- सूर्य आत्मा। नु- क्षिप्रम्। नः- अस्माकम्। वन्द्यः- नमस्कार्यः।

अभूत्- बभूव। इदानीम्- अद्य। अहः- दिवसस्य। नृभिः- मनुष्यैः। उपवाच्यः- स्तुत्यः। यः।

मानवेभ्यः- मनुष्येभ्यः। रत्ना- रमणीयभावनानि। वि भजति। नः- अस्मभ्यम्। अत्र। यथा।

श्रेष्ठम्- उत्तमम्। द्रविणम्- सम्पदम्। दधत्- ददाति। तथा। वन्द्य इति शेषः ॥१॥

देवेभ्यो हि प्रथमं यज्ञियेभ्योऽमृतत्वं सुवसिं भागमुत्तमम्।

आदिहामानं सवितर्व्यूण्षेऽनूचीना जीविता मानुषेभ्यः ॥ ४.०५४.०२

यज्ञियेभ्यः- पूज्येभ्यः। देवेभ्यः- द्योतकेभ्यः। प्रथमम्- अग्र्यम्। उत्तमम्- श्रेष्ठम्। भागम्।

अमृतत्त्वम्। सुवसि- अनुजानासि। आदित्- अनन्तरमेव। दामानम्- दातारम्। सवितः- प्रेरक

सूर्य। वि- विशेषेण। ऊण्षि- प्रकाशयसि। अनूचीना- अनुक्रमयुक्तानि। जीविता- जीवनानि।

मानुषेभ्यः- मनुष्येभ्यः प्रकाशयसि ॥२॥

अचिन्ती यच्चक्रमा दैव्ये जने दीनैर्दक्षैः प्रभूती पूरुषत्वता।

देवेषु च सवितर्मानुषेषु च त्वं नो अत्र सुवतादनागसः ॥ ४.०५४.०३

अचिन्ती- अप्रज्ञया। दैव्ये जने- देवेषु। दीनैः- दौर्बल्येन। दक्षैः- सामर्थ्येन वा। प्रभूती- प्रभूत्या

वा। पूरुषत्वता- पौरुषेण वा। यत्पापं कृतं तत्क्षपय। सवितः- सूर्य। देवेषु च मानुषेषु च। त्वम्।

नः- अस्मान्। अत्र- अस्मिन् यज्ञकर्मणि। अनागसः- अपापान्। सुवतात्- अनुजानीहि ॥३॥

न प्रमिये सवितुर्दैव्यस्य तद्यथा विश्वं भुवनं धारयिष्यति।

यत्पृथिव्या वरिमन्ना स्वङ्गुरिर्वर्ष्मन्दिवः सुवति सत्यमस्य तत् ॥ ४.०५४.०४

यथा । भुवनम्- जगत् । धारयिष्यति- धरति । दैव्यस्य सवितुः- सूर्यस्य । तत्- कर्म । न प्रमिये-
न बाध्यते । स्वङ्गुरिः- शोभनाङ्गुलिः शोभनकर्मेति भावः । पृथिव्याः- भूम्याः । वरिमन्- श्रेष्ठे ।
दिवः- नभसः । वर्ष्मन्- श्रेष्ठे । सुवति- प्रेरयति । तत्- तत्कर्म । अस्य- एतस्य सूर्यदेवस्य ।
सत्यम् ॥४॥

इन्द्रज्येष्ठान्बृहद्भ्यः पर्वतेभ्यः क्षयाँ एभ्यः सुवसि पस्त्यावतः ।

यथायथा पतयन्तो वियेमिर एवैव तस्थुः सवितः सवाय ते ॥ ४.०५४.०५

बृहद्भ्यः- महद्भ्यः । पर्वतेभ्यः- गिरिभ्यो मेघेभ्यो वा जडोपलक्षितेभ्यः । इन्द्रज्येष्ठान्-
इन्द्रप्रपन्नान् । क्षयान्- शरण्यान् जीवोदकप्रवाहान् । पस्त्यावतः- गृहवतो गृहस्थस्य । एभ्यः-
प्रजाभ्यः । सुवसि- प्रेरयसि । सवितः- सूर्य । यथायथा । पतयन्तः- सरन्त उदकप्रवाहाः । वियेमिरे-
विनियम्यन्ते । एवैव- तथातथा । ते- तव । सवाय- अनुज्ञायै । तस्थुः- तिष्ठन्ति ॥५॥

ये ते त्रिरहन्सवितः सवासौ दिवेदिवे सौभगमासुवन्ति ।

इन्द्रो द्यावापृथिवी सिन्धुरद्भिरादित्यैर्नो अदितिः शर्म यंसत् ॥ ४.०५४.०६

सवासः- त्वत्सम्भजनानि । दिवेदिवे- प्रतिदिनम् । त्रिरहन्- त्रिकालम् । सौभगम्- सौभाग्यं रसम् ।
आसुवन्ति- निष्पादयन्ति । इन्द्रः- ईशनाधिदेवता । द्यावापृथिवी- द्यावापृथिव्यौ । अद्भिः सिन्धुः-
उदकैर्नदी । आदित्यैः- देवैः । अदितिः- अखण्डप्रकृतिः । नः- अस्मभ्यम् । शर्म- भद्रम् । यंसत्-
यच्छतु ॥६॥